

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Feyzullah AKGÜNDÜZ)

Abdest: Belli organları usulüne uygun olarak yıkamak ve mesh etmek suretiyle yapılan bir temizliktir. Abdest her şeyden önce her türlü pislik ve kirlilikten kurtulmak, yani maddî ve manevî bütün pislik ve mikroplardan uzak kalmak için dinimizin emrettiği önemli bir ibadettir.

Abdal Musa Cemi: Yılın ilk cemi, Abdal Musa adına, dargın olan kimselerin barıştırılması, insanlar arasında birliğin sağlanması amacıyla yapılır ve Abdal Musa cemi olarak adlandırılır.

Adap: Edep kelimesinin çoğuludur. Toplum töresine uygun davranma veya iyi ahlak, incelik, terbiye olarak tanımlanır. İslam'da, hayatın her yönünü kapsayan görgü ve ahlak kurallarıdır. Edep, davranış bağlamında, öngörülen İslami görgü kurallarını ifade eder:

Adet: Bir topluluk içinde öteden beri uyulan ve uygulanan kural

Ahdi atik: Ahd sözleşme; Ahd-i Atîk, eski sözleşme demektir. Kitab-ı Mukaddes'in ilk bölümü olan, hem yahudilerce ve hem de hristiyanlarca kutsal kabul edilen kitaplara bu ad verilir. Toplam 39 kitaptan meydana gelir. Üç bölümdür. Birinci bölüm, beş kitaptır. Tekvin, Çıkış, Levililer, Sayılar ve Tesniye adlı bu beş kitap Tevrat adını alır, Yahudilerin asıl kutsal kitabı olan bu bölüme Musa'nın beş kitabı da denir. İkinci bölüm, peygamberler adını taşır ve Hz. Musa'dan sonra gelen yahudi peygamberlerinin kitaplarını kapsar. Üçüncü bölüm, Ketubim adıyla anılır ve Dâvud'un mezmurları/şiiirleri, Süleyman'ın meselleri/özdeyişleri, Eyyub'un öyküsü gibi metinlerden meydana gelmiştir.

Ahdi cedit: Hristiyanların kutsal kitabı İncil'e verilen ad. Yeni Sözleşme adıyla da bilinir. 27 kutsal kitaptan oluşur: Bunlar, İncil'i yazan 4 havarinin kitabı, havarileri anlatan kitaplar, mektuplar ve vâhiy bölümleridir.

Ahi: Selçuklular ve Osmanlılar döneminde Anadolu'da kurulan üretici, esnaf ve çiftçi yardımlaşma teşkilâtı, Ahî Arapça'da "Kardeşim", Türkçe'de "Cömert" olan akı anlamında kullanılmaktadır.

Ahiret: İnsanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Allah'a hesap vereceği yer, öbür dünya, öteki dünya

Ahlak: İnsanın doğuştan getirdiği ya da sonradan kazandığı birtakım tutum ve davranışların tümü. Kişide huy olarak bilinen nitelik; iyi ve güzel olan nitelikler.

Akide: Bir şeye inanarak bağlanış, genellikle dinsel inanç.

Alem: Cenâb-ı Allah'ın dışında kalan ve yeryüzü ile gökyüzündeki maddî, manevî bütün eşya ve varlıklar.

Alim:Bilgin, bilen kişi

Avatar: Tanrı Vişnu'nun bir bedende veya doğrudan yeryüzüne gelmesine "avatar" adı verilmektedir

Ayin: Ritüel, genellikle önceden belirlenmiş bâzı kurallara göre icra edilen dînî tören

Azim: Gayret, kararlılık. Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (güzel isimlerinden). Büyüklüğüne, beşer (insan) aklının ve hiçbir mahlûkun (yaratılmışın) düşüncesinin erişemediği, hakîkatini kimsenin bilemediği zât.

Bağımlılık: Vücudun işlevlerini olumsuz yönde etkileyen maddelerin kullanılması, bundan dolayı zarar görüldüğü hâlde bu maddelerin kullanımının bırakılamamasıdır. Bağımlı, madde kullanımına ara verdiğinde yoksunluk belirtileri yaşar.

Bayram: Dini veya milli yönden önemi olan, kutsal sayılan ve kutlanan gün/günler

Beş klasik dört kitap: Konfüçyüs'ün eserlerinden oluşan külliyata verilen isimdir.

Beytül hikme Beytül-hikme, İslam medeniyetinde yüksek seviyede ilmî araştırmalar ve tercüme faaliyetlerinin yapıldığı eğitim kurumlarıdır

Brahma: Hindu dininde yaratılışın tanrısıdır.

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Feyzullah AKGÜNDÜZ)

Budizm: Budanın felsefi görüşleri etrafında oluşmuş inanç.

Devi: Hindu inancında dışı tanrı

Cahiliyye: İnsanın Allah'ı gereği gibi tanımaması, ona kulluk etmekten uzaklaşması, onun ilâhî hükümlerine değil de kisinin kendi hevâ ve hevesine uyması, insanların koyduğu emir ve yasaklara, siyasî sistem ve düşüncelere inanmasıdır.

Cami: Cami, İslam dininin ibadet mekânı. Genellikle minaresiz küçük camîlere veya bazı kurum ve kuruluşlarda ibadet için ayrılmış ufak mekânlara mescit denir.

Cem: Sözlükte bir araya gelmek, toplanmak gibi anlamlara gelir. Cem, Alevi-Bektaşî geleneğinde en önemli ayındır. Cemle ilgili on iki hizmet ise şunlardır:

1-Mürşit (Dede): Alevilik-Bektaşilikte, görev itibarıyla Hz. Muhammed, Hz. Ali ve Hacı Bektaş Veli'yi temsil eder. Cem erkânının başkanlığını yapar. Cenaze, musahiplik, nikâh, ad koyma ve sünnet törenlerini yönetir.

2. Rehber: Yola girmek isteyenleri hazırlar, yol gösterir. Mürşidin en yakın yardımcısıdır.

3. Gözcü: Rehberin yardımcısıdır. Cemin sessiz ve sakinlik içinde geçmesini sağlar. Cemin bekçisidir.

4. Çerağcı (Delilci): Cemevinde bulunan aydınlatma araçlarını yakar. Buhurdanlıkları ve mumları hazırlar.

5. Zakir (Âşık): Cemde tevhit, düvazde imam, mersiye, semah, nevrüziye söyler.

6. Süpürgeci (Ferraş): Cemevinin temizliği ile meşgul olur.

7. Meydancı: Cemevinde semahserleri kaldırır. Postları yerine dizer.

8. Niyazcı: Kurbanları tekbir getirerek keser. Gelen lokmaları alır ve lokmaların dağıtımını sağlar.

9. İbrikçi: Cemde mürşidin ve cem erenlerinin abdest almalarını sağlar.

10. Kapıcı: Ceme gelen erenlerin evlerinin güvenliğini sağlar.

11. Peyikçi: Cem olacağını tüm canlılara duyurur.

12. Sakacı: Cemevinde şerbet, saka suyu gibi şeylerin dağıtımını sağlar.

Cemevi : Ayin-i cem erkânının yapıldığı; yol, adap ve erkânın öğrenildiği ve gösterildiği yerdir.

Cenaze: Keflenenip tabuta konulmuş, gömülmeye hazır durumdaki insan ölüsü.

Cihat: Cihat; Arapça cehede, mazi fiil kökünden türemiş bir kelime olup mücadele etmek anlamında kullanılır. Dinî ıstılahta cihat, Allah rızası için nefisle, şeytanla ve kafirler ile mücadele etmek anlamına gelir.

Cin: Göze görünmeyen ama gerektiğinde türlü biçimlere ve bu arada insan biçimine de girebilen, iyilik de kötülük de yapabilen yaratık.

Cüzi irade: Allah'ın kendi külli iradesinin küçük bir örneği olarak insanlara verdiği az bir seçme hakkıdır. Kul iradesiyle ister Allah da küllî irade ve kudretiyle kulun istediğini verir. İnsanın mesleğini, çevresini, eş ve arkadaşlarını seçmesi bu kısma girer.

Dardan İndirme Cemi: Vefat eden bir kişinin ardından razılık alma cemidir. Ölen kişinin yedisi veya kırkında kurban kesilip lokma dağıtılır. Borcu varsa ödenir, alacağı varsa alınarak yakınına teslim edilir. Sağlığında gücendiği kimseler varsa onların razılığı alınır.

Düşkünlükten Kaldırma Cemi: İşlediği bir suç nedeniyle yol düşkünü ilan edildikten sonra tövbe ederek üzerindeki kul hakkını iade eden kişiler için yapılan cemdir.

Darul hadis Hadis ilimlerinin öğretildiği ve hadis ilimlerinde uzmanların yetiştirildiği yüksek öğretim kurumlarıdır.

Darul kurra Kur'an öğretilen ve hâfız yetiştirilen mekteplerin, kıraat eğitimi yapılan medrese veya bölümlerin genel adıdır.

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Feyzullah AKGÜNDÜZ)

Davet: İslâm dinini yayma ve Müslümanları dinî görevlerini yerine getirmeye çağırma anlamına gelen İslâmî bir terim.

Davranış: Davranış, psikolojik anlamda canlıların dış dünyaya karşı gösterdikleri her türlü bilişsel ve duyuşsal tepkinin genel adıdır.

Değer: Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet

Din: Din: Allah tarafından peygamberler aracılığı ile insanlara ulaştırılan ilahi bir kanundur. Dinin kurucusu Allah, muhatabı insanlardır. Dinin amacı, insanları iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış, güzel ile çirkini bildirmektir, onları dünya ve ahiret mutluluğuna kavuşturmadır.

Dua: Dua kelime olarak, çağırma, seslenmek, istemek, yardım talep etmek manalarına gelir. Dinimizde ise dua, Allah'ın yüceliği karşısında kulun aczini itiraf etmesini, sevgi ve tazim duyguları içinde lütuf ve yardımını dilemesini ifade eder.

Edebiyat : Düşünce, duygu, olay ve imgelerin insanlarda estetik duygular uyandıracak bir biçimde, dil aracılığıyla, söz ve yazıyla anlatımını amaç edinen sanat. Yazın. Herhangi bir bilim ya da sanat dalıyla ilgili eserlerin tümü: Tıp edebiyatı, Osmanlı ile ilgili literatür... gibi. Türkçe'de bu anlamda genellikle "literatür" kelimesi kullanılmaktadır.

Ehli beyt: Peygamberimizin ev halkı anlamına gelmektedir. Dar anlamda Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den oluşmaktadır. Ancak ehlibeytin peygamberimizin diğer eşlerini de kapsadığı da söylenir.

El-emin: Güvenilir demektir. Peygamberimizin sıfatıdır.

Elhamdülillah: Allah'a hamdolsun, şükürler olsun demektir.

Emanet: Peygamberlerin çok güvenilir kimseler olmalarıdır.

Ensar: Arapça bir sözcüktür. Arapça'da "yardımcılar, yardım edenler" anlamına gelmektedir. Ensar; Hz. Muhammed peygamber Mekke'den Medine'ye göçtüğü zaman, Mekke'den gelen Müslümanlar'ı konuk edip, onlara yardım edenler için kullanılmıştır.

Erdem: Ahlakın övdüğü ve ahlaklı olmanın gerektirdiği doğruluk, yardımseverlik, yiğitlik, bilgelik, alçakgönüllülük, iyi yüreklilik, ölçülülük gibi niteliklerin ortak adı. Fazilet.

Erkan: Esaslar, destekler; direkler, sütunlar

Esmâ-i hüsnâ: En güzel isimler anlamına gelir. Allah'ı teala'nın 99 ismine verilen addır.

Euzu besmele: Eûzu billahi mineş-şeytânirracîm. Bismillahirrahmanirrahîm. (Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.)

Ezan: Dinimizde namaz vaktinin geldiğini bildirmek ve Müslümanları namaz kılmaya çağırma için müezzinin yüksek sesle okuduğu kutsal sözler.

Fakih: Fıkıh bilgini.

Fıkıh: Fıkıh, İslam hukuku anlamına gelmektedir. Kişinin ameli (fiil) bakımından kişinin lehinde ve aleyhinde olanları bilmesidir. Arapça bir kelime olan "fıkıh", birşeyi derinlemesine bilmek demektir. Temel kaynakları Kur'an ve sünnet olan İslam hukukuna verilen ad.

Fırka: Kelime olarak "bölüm, insan grubu, ayırma, topluluk, parti ve tümen" gibi anlamlara gelen fırka, terim olarak, İslâm fikir tarihinde siyasî düşünce veya itikadî telakkilere sahip bulunan mezhep anlamındaki düşünce akımı ve grupları demektir.

Fitrat: İslam dininde bir kavram, özellikle tasavvufta önemli bir yer tutar. Bir şeyi başlangıcında yarmak, kazmak anlamına gelen ve "fatr" kökünden türemiş olan fitrat kelimesi, "ilk yaratılış" manasına gelir. Yani, mutlak yokluğun yarılarak, içinden varlığın çıkmasıdır.

Furkan: "Hak ile batılı birbirinden ayıran" demek olup Kur'an'ın isimlerinden biridir.

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Fezullah AKGÜNDÜZ)

Fütüvvet: Fetâ sözlükte “genç, yiğit, cömert”; fütüvvet ise “gençlik, kahramanlık, cömertlik” anlamlarına gelir.

Gaflet: dalgınlık, dikkatsizlik, yanılma, ihmal, önemsememe

Gayb: İnsanın duyuları ve ilmi ile öğrenemediği bir kısmını ancak peygamberlerin haber vermesiyle bilebildiği bir kısmını ise Allah'tan başka kimsenin bilmediği gizli şeyler, âlemler. Sözlük anlamıyla bir şeyin gözden gizli kalması demek olan "gayb" mastar olmakla beraber "gâib" ile aynı anlamdadır. Türkçemizdeki kayıp kelimesi de buradan gelir.

Gazilik: Allah için yapılmış gazaya(savaşa) katılmış olan, savaştan sağ ve zafer kazanmış olarak dönen (kimse).

Gülbank: Alevi-bektaşî kültüründe dua

Hac: İslamın beş şartından biri olan, Müslümanlarca Zilhicce ayında Mekke'de yapılan, Kâbe'yi tavaf, Arafatta vakfe ve Safa ve Merve tepelerinde say edilerek yapılan ibadet.

Haç: Hristiyanlığın simgesi olan ve birbirini dik olarak kesen iki doğrunun oluşturduğu biçim.

Hadis: Hz. Peygamber (s.a.s)'in sözleri, fiilleri, takrirleri ile ahlâkî ve beşerî vasıflarından oluşan sünnetinin söz veya yazı ile ifade edilmiş şekli.

Hanif: İslâmiyetten evvel Allah'ın birliğine inanan ve Hz. İbrahim'in (A.S.) dininden olanlara verilen isim.

Haram: Din kurallarına aykırı olan, dini bakımdan kesinlikle yasak olan eylemleri tanımlayan bir İslam dini terimidir.

Hatemü'l –enbiya(Hatemü'n- nebiyyin): Bu iki kavram “peygamberlerin sonuncusu” anlamına gelmektedir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav)'i işaret etmektedir.

Helal: İslam hukukuna göre meşru, yasal veya uygun anlamındadır. Haram teriminin zıt anlamındadır. Çoğu zaman Mübah ile eş anlamlı olarak da kullanılır.

Hicret: Hicret, Peygamberimiz ve diğer Müslümanların, baskılardan kurtulmak için 622'de Mekke'den Medine'ye göç etmelerine verilen isimdir.

Hidayet: Hakkı hak, batılı batıl olarak görüp doğru yola girmek, doğru yola iletmek, dalâletten ve batıl yoldan uzaklaşmak, iman etmek, Müslüman olmak, yol gösterici, Kur'an, tevhid gibi anlamlara gelir.

Hızır orucu: Alevilik-Bektaşilikte önemli bir yere sahip olan hızır orucu genellikle şubat ayının 13,14, 15. günlerinde tutulur.

İbadet: kulun, Allah Teâlâ'ya karşı tekbir, hamd, şükür gibi vazifelerini, Onun emrettiği tarzda yerine getirmesidir.

İcma: İslam hukukuna göre, herhangi bir çağ veya dönemde yaşamış İslam bilgini ve müctehidlerin Kitap (Kur'an), Sünnet ve bazı mezheplere göre kıyasın delillerinden birine dayanarak, şeriatın (İslami hükümlerin) bir meselesi konusunda aynı hükmü vermeleri, aynı hükümde birleşmeleridir.

İhlas: Temiz sevgi, yürekten bağlılık ve saf ibadet anlamına gelir.

İhsan: genel olarak iyilik ve lutfatla bulunmak, bir işi en güzel şekilde yapmak, Allah'a ihlâsla kulluk etmek anlamlarında kullanılan bir terimdir.

İktisat: İktisat veya "ekonomi" üretim, dağıtım, tüketim, ticaret, değişim ve bölüşüm ile ilgili etkinliklerin bütünü ile bu etkinlikleri inceleyen bir bilim dalıdır.

İman: bildirilen altı esasa inanmak ve Allahü teâlâ tarafından bildirilen, Muhammed aleyhisselamın Allahü teâlâ tarafından getirdiği emir ve yasakların hepsine inanmak ve inandığını dil ile söylemek demektir.

İnanç: bir düşünceye çok sağlam bir biçimde, içten, gönülden bağlı bulunma, güvenle doğru sayma, inanma.

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Feyzullah AKGÜNDÜZ)

İnfak: Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanma yolunda kendi emeğinden, alın terinden hak sahiplerine (muhtaçlara) vermektir.

İnsan-ı kamil: Her yönüyle ideal ve örnek insandır.

İsar: Kendi ihtiyâcına rağmen sâhib olunan nîmetlerden vazgeçerek onları başkasına sadaka olarak vermektir.

İslam: itaat ve teslimiyet demektir. Muhammed (Sallallahu Aleyhi vesellem)'in Allah'ın emriyle insanlara bildirdiği dine İslam dini denir.

İslamafobi: kelime anlamı olarak "İslam korkusu" demektir. Müslümanlara ve İslam dinine karşı sürdürülegelen ön yargı ve ayrımcılıktan kaynaklanmaktadır. Müslümanlara karşı duyulan irrasyonel nefret, ayrımcılık, düşmanlık ve kin besleme anlamına gelir.

İstiğfar: Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme

İstismar: Türkçeye Arapçadan geçen ve sözlük anlamı olarak iyi niyeti kötüye kullanma, sömürme anlamına gelen bir sözcüktür. İstismar etmek, bir kişinin ya da kişilerin iyi niyetini kötüye kullanarak yararlanmak, bir düşünceyi kötüye kullanarak zarar vermeyi hedeflemek

İstişare: Sözlükte "birine bir konuyu danışmak, görüşünü sormak" demektir.

İtikad: Sözlükte "inanmak, doğruluğuna kalben kararlı olmak, gönülden tasdik ederek inanmak ve zihnin kesin olarak hüküm verdiği şey" anlamına gelir. Dini hükümler iki kısma ayrılır; fer'î amelî olanlar ve aslı; itikadi olanlar. İkinci kısım dini hükümler inanç esasları ile ilgilidir. Bu grup dinî inanışları isimleri anlatan itikat sonraları bu inançların bütününe ad olan akâid ile eş anlamlı kullanır olmuştur.

Kabe: Kelime anlamı "dört köşeli ve küp şeklinde bir nesne" demektir. Zaten Kâbe'nin kendisi de penceresiz, üstü kapalı, tek kapılı bir binadır. Kur'ân'ın verdiği bilgiye göre Kâbe Beytullah'tır, yani Allah'ın evidir. Aslında Allah'ın evi barkı, yeri yurdu olmaz; ama bu mecaz anlamındadır. Cenab-ı Hakkın rahmetinin, mağfiretinin, nimet ve ikramının tecelli ettiği, yansıdığı, yaşandığı bir mekândır.

Kader: Kainatta olacak şeylerin zamanını, yerini, özelliklerini ve nasıl olacağını Allah'ın ezelde bilmesi ve takdir etmesine denir.

Kamet: Farz namazlardan önce, namazın başladığını bildiren, ezan benzeri sözlerdir.

Kandil: Zikir, namaz ve dua gibi ibadet ve taatla geçirmeye bilhassa ehemmiyet verdiğimiz kıymetli gecelere kandil geceleri denir.

Karakter: Bir kimsenin ya da bir insan topluluğunun duygulanma ve davranış biçimi, tutumu.

Karma: Karma inancı, Hinduizm, Budizm ve Caynizm gibi batıl Doğu dinlerinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Sanskritçe bir kelime olan Karma, "hareket, fiil" anlamına gelmektedir. Hint dinlerinde ise, bir "sebe-sonuç kanunu" olarak bilinmektedir. Karma inancını savunanlara göre, bir insan geçmişte ne yapmışsa, gelecekte onu görecektir. İyiden iyi, kötüden kötü çıkacaktır. Dolayısıyla insanın bugünkü durumu da geçmişinin bir sonucudur.

Karzı hasen: Karşılığında başa kakma ve minnet olmayan; menfaat, mevkî, şan, şeref ve fâiz gibi her hangi bir çıkar gözetilmeksizin, helâl maldan, sırf Allah rızâsı için verilen borç veya sırf Allah rızâsı gözetilerek verilen yardım, bağış

Kast sistemi: Hint inancına göre insanlar dört sınıfa ayrılır. Halkı birbirinden ayrı dört bölüme ayıran bu sistemde birinci sınıf Brahmanlar'dır. Bunlar Brahma inancının Kudsi rahipleri ve alimleridir. Mukaddes Veda kitabını okumak, açıklamak ve diğer Brahma mensuplarına yol göstermek vazifeleridir. İkinci sınıf, Krişnalar'dır. Bu sınıfa hükümdarlar, racalar, büyük devlet adamları ve askerler girerler. Üçüncü sınıf Vayansalar'dır. Bu sınıfa da tüccarlar ve çiftçiler girerler. Dördüncü sınıf Çudralar'dır. Bu sınıfa işçiler, sanatkarlar vb. girerler. Bu dört sınıftan çıkarılanlara ise Paryalar adı verilmiştir.

Kaza: Kaderin gerçekleşmesine kaza denir.

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Feyzullah AKGÜNDÜZ)

Kelam : İslam dininin inanç esaslarını ayet, hadis ve akli kullanarak açıklayan, yorumlayan, ispat eden ve başka din ve inançlardan gelebilecek eleştirilere karşı savunan bilim dalıdır.

Kelime-i şehadet: Kelime-i Şehadet Okunuşu "Eşhedü En Lâ İlâhe İllallah Ve Eşhedü Enne Muhammeden Abdühü Ve Resûlü" Kelime-i Şehadet Anlamı; "Ben şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Ve yine şehadet ederim ki, Muhammed aleyhisselam Onun kulu ve resulüdür."

Kelime-i tevhid: Okunuşu: "La İlahe İllallah, Muhammedün Resulullah" Anlamı: "Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed (s.a.v.) Allah'ın Peygamberidir"

Kevser: Cennette bulunduğu, süttten ak, kaymaktan yumuşak, baldan tatlı, kardan soğuk olan ve içenin bir daha susamadığı kutsal su.

Kıraat: K.Kerim okuma.

Kıssa: Hikaye, Kurandaki peygamberlerin hayatı

Kilise: Hristiyanların kutsal mekanı

Kitabı mukaddes: Hristiyanların kutsal kitabına verilen ad. Ahdi atik(Tevrat) ve ahdi cedid(incil)den oluşur.

Konfüçyanizm: Çin'in yerli ve millî dinlerinden biri olan Konfüçyanizm, Konfüçyüs'ün öğretilerine dayanır.

Kul hakkı: İnsanların birbirine geçen hakları, emekleri

Küllî irade: Sonsuz işleri birlikte dileyebilen ilâhî iradedir.

Kültür: Bir toplumun duyuş ve düşünüş birliğini oluşturan, gelenek durumundaki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının topu.

Kütübi sitte: Altı temel hadis kitabı

Kütübü tisa: Dokuz temel hadis kitabı

Medeniyet: Uygarlık

Mekruh: Çirkin ve hoş görülmeleyen işler

Mektep Mektepler, bugünkü anlamda ilkokul seviyesinde okuma yazma eğitimlerinin verildiği okullardır.

Mendup: Yapılınca sevap kazanılan yapılmayınca kınanmayan davranışlardır.

Merhamet: Şefkat

Mescidi aksa: Uzak mescid anlamına gelen Kudüs'te bulunan mescit

Mescit: Namaz kılınan yer

Mezhep: Görüş, fırka, hizip, grup, dini yorum

Muamelat: Geniş anlamıyla fıkıhın ibadetler dışında kalan kısmını, dar anlamıyla daha çok mal varlığına ilişkin hükümleri ifade eden terim.

Muhacir: Göç eden , Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlar

Muharrem orucu: Alevi-Bektaşiler, Muharrem ayında kimi yerlerde 10, kimi yerlerde de 12 gün oruç tutarlar. Kerbela'da şehit edilen Hz. Hüseyin (c.c.) ve Ehl-i Beytin anısına tutulan oruç aslında bir yastır. Bundan dolayı Muharrem orucunun diğer bir adı da Yas-ı Matemdir. Bu dönemde: Su içilmez (Ancak hoşaf, ayran vb. sulu gıdalar alınabilir), tıraş olunmaz, çamaşır yıkanmaz, hayvan ve ağaç kesilmez. Et, soğan, sarımsak, yumurta yenilmez. Aynaya bakılmaz, süslenilmez. Düğün,oyun ve çeşitli eğlenceler yapılmaz

Musahip: Sözlükte "kardeş tutmak, kardeş edinmek" anlamlarına gelen musahiplik Alevilik-Bektaşilikte evli olan iki kişinin aileleriyle birlikte, kurban keserek hayat boyu yol kardeşi olmaya Hakkın ve halkın huzurunda ikrar verip kardeş olmasıdır.

Musiki: Müzik

Mutasavvıf: tasavvuf inançlarını benimseyip kendini Tanrı'ya ve Tanrısal hikmete vermiş, tasavvufla uğraşan, gizemciliği yaymaya çalışan kimse.

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Feyzullah AKGÜNDÜZ)

Mübah: Helal, caiz, emredilmemiş ve yasaklanmamış olan

Müfsit: Bozguncu, bozan

Mükellef: Sorumlu

Mürşid: İrşad eden, olgunlaştıran, hoca, şeyh

Namaz: Salat, dua

Nezaket: İncelik

Nirvana: Budizmde, her türlü isteklerden, duygulanımlardan, tutkulardan arınıp en yüksek ruh durumuna erişme.

Nisap: Sözlükte “sınır, işaret, asıl ve kök” anlamlarına gelen nisab kelimesinin terim anlamı; zekâtın zorunluluğuna işaret ve ölçü olmak üzere tesbit edilen belirli bir miktardır.

Nübüvvet: Peygamberlik

Oruç: Allaha ibadet etmek amacıyla, belli bir süre için yeme, içme, cinsel ilişki ve benzeri dünya zevklerinden kendini alıkoyma.

Örf: Yasalarla belirlenmemiş olmakla birlikte yasa değerinde olan, halkın kendiliğinden uyduğu, kural, ilke durumundaki gelenek.

Öşür: Eskiden toprak ürünlerinden alınan onda bir oranındaki vergi.

Puja: Hinduizmde evlerin özel olarak ayrılan bölümlerinde, tanrıların sembolize eden heykellerin önünde yapılan ayine "puja" denilir

Rab: Allah, terbiye eden, eğiten

Ramazana: On bir ayın sultanı oruç ayı

Rasathane Şifahane İslam dünyasında klasik hastanelerin genel adı olup bimaristan adıyla da bilinir.

Reenkarnasyon: Ruh göçü, tenasüh

Ribat: İp, bağ, sağlam yapı, kervansaray, ülke sınırı, sınırdaki nöbet beklemek. "Sınırdaki nöbet tutan" anlamında "murâbit" şeklinde de kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'de bir ayette, "savaş için bağlanıp (ribât) beslenen atlar" başka bir ayette de, "sınırdaki düşmana karşı nöbet tutmak" anlamında kullanılmaktadır.

Risalet: Peygamberlik

Ritüel: Dini ayin

Sadaka: Yoksullara yardım olarak karşılıksız verilen şey.

Sahabi: Peygamberimizi gören müslüman

Sakrament: Hristiyan inancında tanrının bizzat hazır bulunduğu inanılan dini tören(Konfirmasyon, vaftiz, ekmek şarap ayini, günah çıkarma)

Salat: Namaz, dua

Salih amel: İyi güzel davranış

Samsara: Dünyadaki doğum-ölüm-yeniden doğuş döngüsünü ifade etmektedir.

Santana dharma: Hinduizm, Hint yarımadasında yaşayan halkın çoğunluğunun dinî inançlarını ve geleneklerini ifade etmek üzere kullanılan bir kavramdır. Hindular, dinlerini “Sanatana Dharma” (ezelî-ebedî din) veya sadece “Dharma” olarak adlandırmaktadır.

Seciye: Huy, karakter

Sekülerizm: Seküler; laik yaşama ait, dinden bağımsız olan demektir. Sekülerizm ise dinin, bir toplumun kamusal mesele ve işlerine karışmaması ve bunlarla bütünleşmemesini savunan ve belirten düşüncedir. Seküler kelimesi dilimize “dünyacı” olarak çevrilebilir.

Selam: Barış, huzur, esenlik

Sema: Mevlevî ayini

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Feyzullah AKGÜNDÜZ)

Semah : Alevilik-Bektaşilikte en çok önem verilen uygulamalardan biri de semahtır. İlahî aşkı ruhunda duymak anlamına gelen semah, o aşkla Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden herhangi birini anarak ayakta dönerek yapılır.

Sıdk: Doğruluk

Sıratı müstakim: Dosdoğru yol

Sinagog: Yahudilerin kutsal mekanı, havra

Sosyal değişim: Toplumsal yapıdaki değişim

Sünnet: 1-Peygamberimizin söz davranış ve onaylarına denir. 2-Üreme organının ucundaki derinin kesilmesi

Sünnetullah: Allahın kanunları, doğa kanunları

Şahsiyet: kişilik

Şehadet: Tanıklık etmek. Şehit olmak. Allaha ve resulüne şahit olmak

Şehitlik: Allah yolunda ölmek

Şeytan. Gözle görülmeyen fakat varlığı kesin olan, azgınlık ve kötülükte çok ileri giden, kibirli, âsi, insanları saptırmaya çalışan varlık.

Şifahane Rasathane, astronomik gözlemler yapmaya yarayan özel bina ve evlere denir.

Şirk: Allahla beraber başka tanrılara da inanma

Şiva: Hinduizmde yok edici tanrı

Taharet: temizlik

Takva: Allah korkusu

Taoizm : Çin, Japonya, Kuzey ve Güney Kore'de yaygın bir dindir.

Tasavvuf: Allah'ın varlığını, birliğini, niteliğini ve evrenin oluşumunu varlık birliğiyle, yaratılanla yaratanın bir oluşu, aynı kaynaktan gelişi anlayışıyla açıklayan dinsel ve felsefi akım, İslam gizemciliği.

Tebliğ: Bildiri, peygamberin, Allah'ın vahyini insanlara ulaştırmasına denir.

Tefsir Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin açıklanması, yorumlanması ve Kur'an ayetleri arasındaki bağlantıların incelenerek daha iyi anlaşılmasını konu edinen bilim dalıdır.

Tenasüh: Ruh göçü, reenkarnasyon

Terbiye: Eğitim

Teslis: Üçleme, Hristiyanlıkta baba-oğul- kutsal ruh inancı

Tevhid: Allah'ın birliği

Tevil: Yorumlama

Tezkiye : Manevi arınma

Tilavet: K.Kerimi okumak, okumak

Tipitaka: Buda'nın hayatı ve geliştirdiği öğretisi, yaklaşık dört asır, mensuplarınca sözlü olarak nesilden nesile nakledildikten sonra MÖ 1. ile MS 1. yüzyılları arasında Pali dilinde yazıya geçirilerek Tripitaka (Üç Cevher) adı altında bir araya toplanmıştır.

Toplum: tarihsel gelişme içinde, aynı toprak parçası üzerinde birlikte yaşayan ve ortak bir uygarlığı olan, yaşamlarını sürdürmek, birçok temel çıkarlarını gerçekleştirmek için işbirliği yapan insanların tümü.

Tövbe: Pişmanlık, işlediği bir günahı ya da suçtan pişmanlık duyarak bir daha yapmamaya karar verme.

Tutum: Davranış

Uhrevi: Ahiretle ilgili olan.

Umre: Hac dışında yapılan kabe ziyareti

DKAB TEMEL KAVRAMLAR

(Feyzullah AKGÜNDÜZ)

Üsve-i hasene: "Güzel bir örnek" anlamına gelmektedir. Bu tabir Ahzab Suresinin 21. ayetinde geçmektedir. "Andolsun ki, sizin için, Allah'ı ve âhiret gününü ümid eden ve Allah'ı çokça anan kimseler için, Resûlullah'ta güzel bir örnek vardır." (Ahzab, 33/21)

Vaftiz: Hristiyanlıkta, genellikle belli bir yaşa gelen çocuğa uygulanan, ilk günahı silmek ve Hristiyanlaştırmak ereğiyle yapılan dinsel işlem

Vahiy: İlahi bir buyruğun ya da düşüncenin peygambere bildirilmesi,

Vedalar: Hinduizm'in dinsel metinlerinin başında Sanskritçe yazılmış "Vedalar" gelmektedir. Veda, kelime olarak "ilahi bilgi" anlamındadır. Vedalar, uzun bir süre şifahi olarak nakledildikten sonra yazıya geçirilmiş metinlerdir. İnsanlık tarihinin bize kadar gelen en eski dinî metinleri olarak kabul edilirler. Tanrılar için söylenen ilahiler, hastalıkları iyileştirme, yağmur, maddi refah ve düşmanlar boyun eğdirmeye yönelik büyü sözleri içerir

Vefat: Ölüm

Veli: Ermiş, Eren, Evliya.

Vihara: Budist tapınaklarına verilen ad

Vişnu: Hinduizmde koruyucu tanrı

Ying-yang :Taoizm'in sembolü olan Tai-ji, başlangıçta bir bütün kütle olan evrenin iki ayrı konuma ayrılması ve bunların birbirlerini tamamlamasının sembolik işaretidir. Bu simge birbirine karşıt olan ama kusursuz bir uyum ve denge oluşturan iki zıt öğeden oluşur. Bu ilkeler ışık, erkeklik, sıcak, kuru, yararlı olumlu ilke Yang'la onun zıddı, karanlık, dişil, soğuk, nemli, zararlı ve olumsuz ilke yin'dir

Yoga ve meditasyon: Yoga ve meditasyon Hinduizm'de önemli dinî ritüellerdendir.

Zarurati diniyye İslam dinine göre insanın dünyada ve ahirette fayda elde etmesi için koruması gereken beş gaye vardır. Bunlar zarûrât-ı diniyye olarak ifade edilen dinin, hayatın (can), aklın, neslin ve malın korunmasıdır. Bu beş gaye toplum düzeninin dayandığı temel esaslardır

Zekat İslamın beş şartından biri olan, sahip olunan mal ve paranın kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması.